

kap heruvimske krvi

milorad pavić

Arapi kažu; ljudi vide đavola, a đavo boga. No ja znam da ste vi videli svoga boga odavno, iako ste samo đavolčići, a ne đavoli. Ali anđele? Jeste li ikada videli anđele? Ako niste, rep u usta, pa slušajte.

Bogu trebaju novi anđeli, pa od svojih pomoćnika zaište da mu načine dva. Kada ih dobi, zatvori ih na peto od svojih sedmoro nebesa i oni u pomrčini preboraviše sve dok ne dođe čas da iznesu ponude pred svog gospodara. Kao mnogi anđeli i ova dva su bila anđeli čuvari, pa su prema tome koga i šta će čuvati i dobili imena. Jedan anđeo bio je od bakra i zvao se tiganj, a drugi od pečene zemlje i zvao se lonac za pasulj. Pošto na petom nebu nije bilo mnogo mesta, lonac za pasulj je odmah stavljen u okrilje šerpe za kupus, koja je već odavno stajala na tome nebu prazna. Tako se ta dva anđela – lonac i šerpa – odmah zbližiše. Doduše, tiganj je čuo (jer on je imao uho na dugoj dršci) da je šerpa za kupus ranije već bila venčana s nekim levkom, koji je nekada zauzimao sadašnje mesto lonca za pasulj, ali je bio toliko promliven i šupalj, da se od njegovog praznoslovlja nije moglo opstati. Srećom, premešten je u grlić jedne boce u dnu petoga neba. Tako je šerpa za kupus ostala raspuštenica, ali je sada utoliko pre bila zadovoljna novim lepim loncem, koji je uleteo u njeno naručje i ne stigavši kako treba da vidi gde je i s kime je. Mada je imao ne jedno, nego dva uha, pošto ih je držao priljubljeni uz glavu, lonac nije o svemu ovome čuo ništa. Onako u mraku petoga neba, sedeći u naručju svoje šerpe, on se oseti jako zadovoljan i reče tiganju:

– Naš gospodin je divan, on nas voli i pazi da budemo srećni. Savršeno mudro je ustrojio sve oko nas. Naročito mi se dopadaju dani i noći. Duge, duge noći (što odgovara tek venčanim), i kratki dani, kada odlazimo na raskošnu svetlost ognjišta i u nama se krčka najlepša hrana za našeg tvorca. Božija mati me je jednom milosrdno pogledala i rekla da u svakom locnu boba ima po zrno pameti. A naš tvorca ustrojio je za nas sedmoro nebesa i naselio ih različitim anđelima, samo mi ne možemo da zavirimo u šesto nebo iznad nas i u četvrto, koje je ispod nas, pa da vidimo sva ta čuda...

Tiganj, je bio mudri anđeo, načinjen ne od zemlje, nego od njenog srca, od bakra što sija kao Sunce, reče:

– Varaš se. Nas ne drži na petom nebu njegova ljubav, nego njegova glad. A i to nebo veoma liči na nekakvu policu. Stavioč dršku s uhom u vatra da je i iznad nas ista takva policica kao i ispod, a da je ono što ti nazivaš danima i noćima, samo otvaranje i zatvaranje vrata na polici. Ja nemam razloga da se tužim na svoj položaj, jer moja sadržina je dragoce-nija od tvoje, ja sam anđeo čuvar mnogo viših bića no što su ona, koja ti čuvaš. U meni se gospodinu pirjane i prinose gušćiči kljukani sirom, prži riba ili kobasica i on sa velikim nestrpljenjem odliže moj

šešir pre no što ja stignem da ga skinem u znak pozdrava, samo da bi video šta je unutra sprem-ljeno. A moji mirisi na velike daljine prenose do bo-žijih nozdruva molitve, misli i snove onih koje ja ču-vam. Pa ipak, pogledaj kako sam ja od ognja poga-ravio i kako me retko čiste. I baš je oganj, s kojim sam drugovao u utrobi zemlje i na kojem sam ne-kada rođen i prekaljen, te sam blistao kao ogledalo, baš me je taj isti oganj sada načinio najgaravijim međ u anđelima! Sreća i nesreća očigledno leže u istoj stvari. Gde je tu mudrost i gde je tu ljubav? I zar je on bog kad tako postupa?

– Ti ne znaš šta govoriš – reče lonac – pocr-neo si, pa su ti i misli postale crne...

I on pozva kao svedoka šerpu za kupus, koja mirno uzvratila da je ona od svog bivšeg supruga levka čula (a on je bar u svom veku toliko toga prometnuo kroz uši i progutao) da na sedmome nebu ne sede anđeli, nego u večnoj sreći i slavi heruvimi i među njima jedan božanstvene lepote. Stoji on tamo prozračan i blistav kao zvezda na jednoj vitkoj nozi, ima mač svetlosti, kojim reže kao munjom oči i peva čim ga dotakneš da se lepše ni zamisliti ne može. U njegovim žilama teče najlepši crveni bur-gunjdac...

– Ne verujem – reče tiganj – sedmo nebo je isto kao i peto, a vaš heruvimčić nije ništa drugo do slanik s bibernicom. Čuo sam ja odavno da su s nama nekad ovde živela i dva bića koja ne spadaju među anđele i zovu se slanik i bibernica. Oni su doznali čemu služi pamet pohranjena u njihovim gla-vama i počeli da sole i bibere po svome, što nar-avno nije hteo trpeti naš gospodin i zato ih je prog-nao s nebe na zemlju i ja sam ih video tamo kako se kotrljaju goli i prljavi prospajući svoju mudrost u vetar.

Dakle, sva neba su jednaka, a ispod prvog neba ne može biti ništa drugo do zemlja, o koju se razbi-jaju pali nađeli pre no što ih proguta podzemlje!

– Otpadnik! – uzviknuše supruzi u pomrčini, ali tada svanu dan, podigoše lonac za pasulj da bi mogli odneti šerpu i prilikom vraćanja na mesto lonac – anđeo tako nespretno zakači uhom ivicu neba, da pade i razbi se o zemlju od koje je bio na-činjen.

– Tako je to – primeti tiganj – život i smrt sa-stoje se od iste stvari.

Kada se vratila šerpa koja je ovako po drugi put ostala raspuštenica, ona najpre navuče umesto crnine mrak, a zatim šapnu tiganju da je njegovo uho prijatno golica ispod ruha žalosti i napomenu da je uostalom, načinjena od najbolje zemlje.

– Moj pokojni suprug – šaputala je tiganju šerpa za kupus – bio je od ritske ilovače, a ja sam sazdana od najbolje gline s vrha staroga brega, koji je iz skoka divokozna umeo da čita koliko je sati. U mojim žilama teče krv od najmekše kišnice, dok je u žilama mog posrnutog supruga, kao u svakom pa-lom anđelu, tekla samo voda iz bare. Bio je prost kao pasulj. Sreća što nismo imali dece, možda bi i

ona verovala u besmislice o heruvimu u sedmome nebu, kao moji bivši muževi...

Tako govoraše šerpa, ali tiganj se namračila još više no obično i ne odmače uho samo iz puke učti-vosti, jer šerpa se osećala na kupus, a on to nije podnosio.

U tom se dveri petoga neba raskriliše i tvorca tutnu pravo u krilo tiganju nikoga drugog do samog heruvima sa sedmoga neba! Bila je to zbilja blistava prilika na jednoj vitkoj nozi, nosila je mač svetlosti pred sobom i bila tako prozračna da se u njoj vi-delo malo crveno srce što drhti. Tako je zapevala dodirnuvši se s tiganjem, da je on sav ustreptao od tog dodira, odmah poverovao u čudo i osetio se kao na sedmom nebu. Objavila mu se prava prav-cata istina o heruvimu, opipljiva na najbolji način i zvala se čaša.

Tiganj je od tog dvostrukog iznenađenja sav bio kao opaljen. Drhtao je od onog božanstvenog glasa i dodira još dugo, ali pazeći da ne umasti nožicu bli-stave gošće. Nije ni osetio kada se kap crvene krvi iz srca čaše otela, pala na njegove grudi i počela da ih razjeda takvom ljubavnom strašću da je on sas-vim izgubio glavu u onoj pomrčini. Molio je svoju obožavanu da ga pogleda bar jednom, obećavao da će ona videti sebe u njemu kao u ogledalu, ali čaša je stajala nepomično pazeći samo da ne uprlja nogu. Ipak, neprimetno je oborila pogled da prover-i može li se stvarno ogledati u tiganju.

– Vidim samo gar – rekla je prezrivo.
– To je zato što smo u mraku – uzvratila tiganj pravdajući se zbog svog čadavog izgleda – ali uz malo pospoljenog limuna ja bih mogao začas postati opet ono što u stvari jesam.

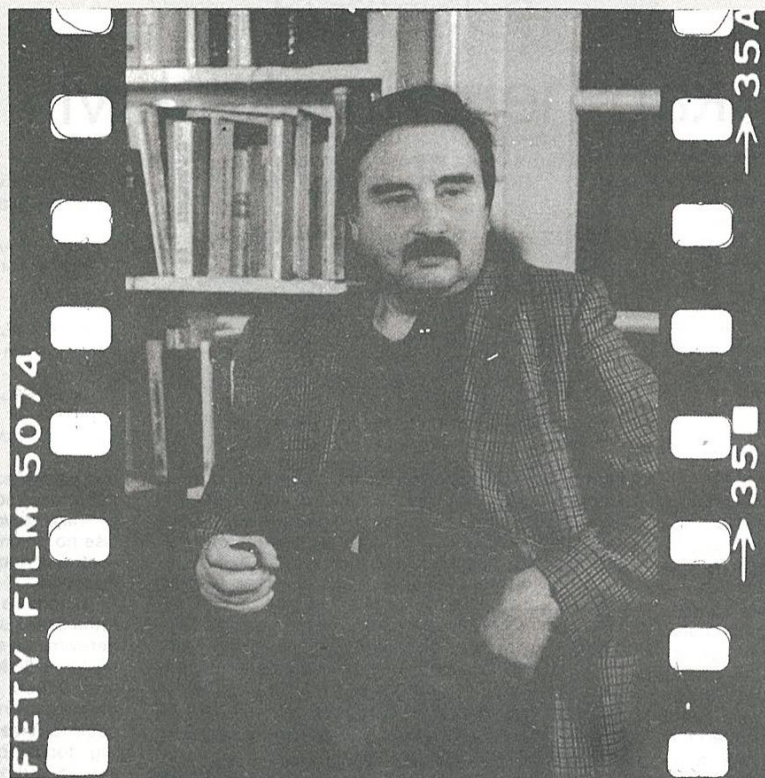
– Ne verujte mu! – upade na to šerpa za ku-pus – da ste samo čuli kako je ružno govorio o vama kad vas nije bilo ovde! A osim toga, on i dok je najčistiji, crniji je no ja kad sam najčadavija. Ne-pouzdan je i nije za vas, koji ste heruvimske krvi i kako vidim, od najlepšeg biljura sazdan i samo vas je zla sudbina i providenje tvorca gurnulo u naručje takvome crnom anđelu kao što je on...

– Masni ste kao tiganj – reče na to čaša – heruvim. Duboko ozleđen, tiganj – anđeo se gri-zao i grizao u sebi sve dok se nije progrizao sasvim i to na onom istom mestu gde je kanula kap her-uvimske krvi. I gle, po ivicama njegove rane zablista opet kao prvog dana njegovog života crveni bakar od kojeg je bio načinjen i u njemu se javi kap nade. Samo, tu kap bilo je veoma teško razlikovati od rupe koja se ukaza na dnu tiganja.

Videvši to, gospodar reče da mu ne treba progore-li sud i tiganj baciše peć na zemlju, u podrum, gde je već ležao razlupani lonac za pasulj, koji reče tiganju:

– Sad vidim kako ste mudri bili, a kako sam ja lakoverno ludovao! Bili ste po hiljadu puta u pravu! Ali, mudrost i ludost evo, završavaju na istom me-stu.

A na tome mestu završava se i ova priča.



Evo jedne sjajne knjige koju možete čitati od kraja ka početku, čijoj fabuli možete sa svih strana da pridete, možete dijagonalno, na preskok, na osnovu onih znakova koji su posejani po rečniku. Autor *Hazarskog rečnika* osvojio je nov prostor u prozi.

Evo jedne primerne antiutopije u obnovljenoj svesti jugoslovenske književnosti. Dešava se da pisca objasnimo na sledeći način: taj Milorad Pavić, ozbiljno i znalački, pod polarnom zvezdom, rasčlanjuje svet poput otkrovičeskog agenta pred svojim očima, iz mrtvog jezika u jezik svoje kulture, jamčeći istinu o narodu koji se zvao *Hazari* i o sveopštem životu, koji je naš, svakodnevn.

Reč je o rekonstrukciji jedne mnogo složene knjige, jer *Hazarski rečnik* je knjiga koncentričnih krugova, knjiga – svet, koja je imala svoj hebrejski deo na hebrejskom jeziku, svoj islamski deo na arapskom, a svoj hrišćanski deo na grčkom i srpskom, i koja je, u osnovi, imala izvore u nepoznatom jeziku, u jeziku kojim – kako veli Pavić – govore samo papagaji. To je hazarski jezik.

No ko je, u stvari, Milorad Pavić? Razrešiti istinu o njemu prilično je teško. Rođen je 15. oktobra 1929. u Beogradu, u znaku Vage. Otac Zdenko, vajar, sportski instruktor, štampao je prva prvila za košarku i odbojku kod nas; majka Vera, profesor filozofije u srednjoj školi, rođena Mihajlović, prezime koje se pojavljuje u sinovljevim pričama; deda Stevan Mihajlović, doktor, opisan, takođe, u prozi autora *Hazarskog rečnika*.

Još od 6. godine detinjstva, zajedno sa sestrom Jasminom, kradom je učio francuski i engleski; kasnije savladao i ruski.

Studirao muziku, solistički odsek – violinu; napustio je muziku istog dana kada je diplomirao književnost na Beogradskom univerzitetu (1954).

Prvi objavljeni rad, prepev Puškinove pesme *Poltava*, štampao je 1949. u časopisu *Mladost*. Prvu knjigu *Palimpsesti* objavio 1967.

Dva puta je objavljena njegova naučna bibliografija, ali beletrističke bibliografije nema. Radi u Beogradu i Novom Sadu kao univerzitetski profesor. Živi u Beogradu, puši lulu *Mogul*, koja se ne gasi i ne zagreva. Ima dva hrta.

(Razgovarali smo mirno tog petka, 11. januara 1985. dok je NIN-ov žiri većao, i to je za duže vreme bio poslednji trenutak kada se o *Hazarskom rečniku* moglo razgovarati mirno. Dvadeset četiri časa ranije, dakle, pre tog razgovora, imao sam smelosti da objavim na novosadskom radiju vest da je *Hazarski rečnik* dobio NIN-ovu nagradu, iako se to dogodilo tek sutradan).

Dobitnik NIN-ove nagrade za roman 1984. godine, Milorad Pavić je objavio sledeće knjige:

1. *Palimpsesti*, pesme, 1967.
2. *Mesečev kamen*, pesme, 1971.
3. *Gvozdena zavesa*, proza, 1973.
4. *Konji svetoga Marka*, proza, 1976.
5. *Ruski Hrt*, proza, 1979.
6. *Nove beogradske priče*, 1981.
7. *Duše se kupaju poslednji put*, proza i poezija, 1982.
8. *Hazarski rečnik*, roman – leksikon u 100.000 reči, 1984.